



## SOLIQ TO‘LOVCHILARNING SOLIQLAR VA YIG‘IMLARNI TO‘PLASH MAJBURIYATLARI VA ULARNI BAJARISH TARTIBI.

**Usarboyeva Ruxshona Tulavoy qizi**

Toshkent iqtisodiyot va pedagogika universiteti

E-mail:ruxshonausarboyeva4@gmail.com

**Annatsiya.** Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining amaldagi soliq tizimi, soliq to‘lovchilarning huquq va majburiyatlari, soliqlar hamda yig‘imlarni to‘lash tartibi, shuningdek, soliq intizomini mustahkamlash masalalari yoritilgan. Maqola Soliq kodeksi va Davlat soliq qo‘mitasi ma’lumotlariga asoslanib, soliq siyosatining huquqiy hamda iqtisodiy jihatlari ilmiy tahlil qilinadi. Shuningdek, soliqlarni to‘lashda raqamlashtirish jarayonlarining ahamiyati va amaliy natijalari ham tahlil qilingan.

**Kalit so‘zlar:** Soliq to‘lovchi, Soliq kodeksi, yig‘im, majburiyat, soliq intizomi, soliq siyosati, davlat byudjeti, elektron soliq tizimi.

**Аннотация:** В данной статье рассматривается действующая налоговая система Республики Узбекистан, права и обязанности налогоплательщиков, порядок уплаты налогов и сборов, а также вопросы налоговой дисциплины и консолидации. Статья основана на данных Налогового кодекса и Государственного налогового комитета, анализируются правовые и экономические аспекты налоговой политики. Также рассматриваются значение процессов цифровизации налогообложения и их практические результаты.

**Ключевые слова:** Налогоплательщик, Налоговый кодекс, сбор, обязанность, налоговая дисциплина, налоговая политика, государственный бюджет, электронная налоговая система.

**Abstract:** This article discusses the current tax system of the Republic of Uzbekistan, taxpayers' rights and obligations, the procedure for paying taxes and fees, as well as issues of tax discipline and consolidation. The article is based on data from the Tax Code and the State Tax Committee, and analyzes the legal and economic aspects of tax policy. The importance of digitalization processes in taxation and their practical results are also examined.

**Keywords:** Taxpayer, Tax Code, fee, obligation, tax discipline, tax policy, state budget, electronic tax system.

**Introduction:** The tax system is one of the most important mechanisms that ensures the economic independence and financial stability of every state. Through taxes, the state budget is formed, social programs are financed, and resources are created for the development of various sectors of the economy. Therefore, the correct and timely fulfillment of tax obligations by taxpayers is considered a guarantee of the country's economic development. After gaining independence, the Republic of

Uzbekistan gradually reformed its tax system, which has now become a modern system based on digital management principles. The legal status, obligations of taxpayers, and the procedure for fulfilling them are strictly defined by the Tax Code of the Republic of Uzbekistan.

**Kirish:** Soliq tizimi har bir davlatning iqtisodiy mustaqilligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlaydigan eng muhim mexanizmdir. Soliqlar yordamida davlat byudjeti shakllanadi, ijtimoiy dasturlar moliyalashtiriladi, iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish uchun resurslar yaratiladi. Shu bois soliq to'lovchilarning o'z majburiyatlarini to'g'ri va o'z vaqtida bajarishi mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining kafolati hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, soliq tizimi bosqichma-bosqich isloh qilinib, bugungi kunda zamonaviy raqamli boshqaruv tamoyillariga asoslangan tizimga aylangan. Soliq to'lovchilarning huquqiy maqomi, majburiyatlari hamda ularni bajarish tartibi O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi orqali qat'iy belgilab qo'yilgan.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 18-moddasida soliq to'lovchi sifatida jismoniy va yuridik shaxslar e'tirof etilgan. Ularning barchasi Soliq kodeksida belgilangan soliqlar va yig'imlarni to'lash majburiyatini o'z zimmasiga oladi. Soliq to'lovchilarning huquqiy maqomi. Soliq to'lovchilarning huquqlari Soliq kodeksining **33-moddasida** belgilangan bo'lib, ular quyidagi huquqlarga ega:

- soliq organlaridan axborot va maslahat olish;
  - soliq hisobotlarini elektron shaklda taqdim etish;
  - soliq imtiyozlaridan foydalanish;
  - noqonuniy tekshiruvlarga nisbatan shikoyat berish.
- Soliq to'lovchilarning majburiyatlari

Soliq kodeksining **34-moddasida** soliq to'lovchilarning majburiyatlari aniq ko'rsatib o'tilgan:

- soliqlarni to'liq va o'z vaqtida to'lash;
- soliq hisobotlarini belgilangan muddatda taqdim etish;
- soliq organlariga to'g'ri ma'lumotlarni yetkazish;
- tekshiruvlarda hamkorlik qilish;
- buxgalteriya va soliq hisobini yuritish.

Fiskal tahlillar Telegram-kanaliga ko'ra, 2024 yil yanvar-aprel oylarida sof soliq to'lovchilar 2187 ta yirik soliq to'lovchi tomonidan 32,9 trillion so'mdan ortiq soliq tushumlari amalga oshirilgan. O'zbekistonda top-20 yirik soliq to'lovchilar to'g'risida ma'lumot keltirilgan. Shundan 16,2 trillion so'mi davlat ulushi mavjud top-10 ta yirik soliq to'lovchi hisobiga to'g'ri keladi. Ushbu o'nlikda soliq to'lovlari bo'yicha "Navoiy kon metallurgiya kombinati" yetakchilik qilmoqda – 7,7 trillion so'mdan ziyod. 2,5 trillion so'mdan ziyodrog'i xususiy sektordagi top-10 yirik soliq to'lovchilar hisobiga to'g'ri keladi.

Mazkur reytingda "Uz BAT" – 843 milliard so'm soliq tushumlarini amalga oshirgan holda eng yuqori ko'rsatkich qayd etgan.

Avvalroq qurilish faoliyati bilan shug'ullanuvchi 33 090 ta yuridik shaxs tomonidan 2024 yil yanvar-mart oylarida 2,1 trln so'mdan ortiq soliq to'lagani haqida xabar berilgan.

Ushbu jadvalda 2024-yil yanvar-aprel oylarida eng ko‘p soliq to‘lagan yirik soliq to‘lovchilar aniq ko‘rsatilgan.



Soliqlar va yig‘imlarni to‘lash tartibi: normativ asos va amaliy mexanizmlarda. Soliqlarni to‘lash tartiblari.

Har bir soliq turi uchun to‘lov muddati va tartibi Soliq kodeksi hamda Hukumat qarorlari bilan belgilanadi. Misol uchun: Jismoniy shaxslarning daromad solig‘i – har oy ushlab qolinadi;

Yuridik shaxslarning foyda solig‘i – chorak yakuniga qadar;

Qo‘shilgan qiymat solig‘i (QQS) – har oyning 20-sanasigacha;

Mol-mulk solig‘i va yer solig‘i – yil yakuniga qadar to‘lanadi.

To‘lov usullari bugungi kunda soliqlarni to‘lash uchun qulay elektron tizimlar yaratilgan. [“my.soliq.uz”](https://my.soliq.uz) platformasi orqali soliq to‘lovchilar o‘z majburiyatlarini onlayn tarzda bajara oladi. Shuningdek, [Click](#), [Payme](#), va [Apelsin](#) kabi mobil tizimlar orqali ham soliq to‘lovlari amalga oshirilmoqda. Soliq organlari tomonidan 2024-yilda joriy etilgan [“www.soliq.uz](https://www.soliq.uz). mobil ilovasi” orqali 3,2 milliondan ortiq elektron tranzaksiya amalga oshirilgan.

Soliq hisobotlari va elektron tizimlar. Elektron hisobot tizimining joriy etilishi inson omilini kamaytirib, korrupsiya xavfini pasaytirdi. Soliq organlari bugungi kunda barcha yuridik shaxslarni yagona elektron hisob tizimida ro‘yxatdan o‘tkazgan.

Soliq intizomi va javobgarlik tizimi: soliq majburiyatlarini buzish hamda majburiyatlarini bajarmaslik ma‘muriy, moliyaviy yoki jinoiy javobgarlikka sabab bo‘ladi. Ma‘muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning **175-moddasiga** binoan, hisobotni kech topshirganlik uchun jarima belgilanadi; hamda Jinoyat kodeksining **184-moddasiga** binoan, soliqdan qasddan bo‘yin tovlagan shaxslar jinoiy javobgarlikka tortiladi.

## **Xulosa**

O‘zbekiston Respublikasida soliqlarni to‘lash tartibi va majburiyatlari aniq normativ-huquqiy asosga ega bo‘lib, ularning to‘g‘ri bajarilishi davlat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta‘minlaydi. Soliq intizomini mustahkamlash, to‘lovchilarga qulay elektron tizimlar yaratish, hamda soliq madaniyatini oshirish orqali byudjet daromadlarini oshirish va iqtisodiy adolatni ta‘minlash mumkin. Soliq to‘lovchilarning soliqlar va yig‘imlarni to‘lash majburiyatlari davlat moliyaviy barqarorligining tayanchidir. O‘zbekiston soliq tizimi so‘nggi yillarda sezilarli darajada soddalashgan, elektron tizimlar joriy etilgan va soliq madaniyatini oshirish bo‘yicha keng islohotlar amalga oshirilmoqda.

Kelgusida soliq ma‘murchiligini yanada avtomatlashtirish, halol soliq to‘lovchilarni rag‘batlantirish va soliq intizomini mustahkamlash orqali mamlakat iqtisodiyotini yanada barqaror rivojlantirish mumkin.

## **Foydalanilgan adabiyotlar.**

1. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 10-martdagi PQ–105-son qarori “Soliq ma‘murchiligini takomillashtirish to‘g‘risida”.
3. O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasi rasmiy sayti – [www.soliq.uz](http://www.soliq.uz).
4. Yusupov X. X. Soliq nazariyasi. – Toshkent: TDIU nashriyoti, 2022.
5. Karimov O. O‘zbekiston soliq tizimini isloh qilishning zamonaviy yo‘nalishlari. – “Iqtisod va moliya” jurnali, №4, 2023.
6. Raxmonov Sh. Soliq siyosati va iqtisodiy barqarorlik. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
7. Kun.uz rasmiy sayti
8. Fiskal tahlillar Telegram-kanali.